

# O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

## ENERGETIKA SEKTORI VA YASHIL IQTISODIYOT: QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARINING AHAMIYATI

**Asrayev Shavkat Baxtiyor o'g'li**

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

**Annotatsiya:** Maqolada O'zbekiston energetika sektorida yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida olib borilayotgan islohotlar, shuningdek, qayta tiklanadigan energiya manbalarining (quyosh, shamol, kichik gidro va biogaz) ahamiyati va rivojlanish yo'llari tahlil qilinadi. Maqolada energiya manbalarining diversifikatsiyasi, energetika mustaqilligi, ekologik xavfsizlik va sarmoyaviy jozibadorlik kabi jihatlar yoritiladi. Hozirgi holat, taraqqiy etishdagi muammolar va istiqboldagi yechimlar — jumladan, qonuniy-tashkiliy chora-tadbirlar, xalqaro tajribalar va innovatsion texnologiyalar — tadqiq etiladi.

**Kalit so'zlar:** qayta tiklanadigan energiya, yashil iqtisodiyot, energiya sektori, O'zbekistonda energetika islohoti, ekologik xavfsizlik, sarmoya, diversifikatsiya.

### **Abstract:**

The article analyzes the ongoing reforms in Uzbekistan's energy sector under the principles of the green economy and highlights the significance of renewable energy sources such as solar, wind, small hydro, and biogas. The study examines the diversification of energy sources, energy independence, environmental safety, and investment attractiveness. Current status, development challenges, and prospective solutions—including regulatory measures, international experiences, and innovative technologies—are discussed. The paper also provides practical recommendations to promote sustainable development and increase the share of renewable energy in the national energy balance.

**Keywords:** renewable energy, green economy, energy sector, energy reform in Uzbekistan, environmental safety, investment, diversification, sustainable development

### **KIRISH**

Energetika sektori har bir davlat iqtisodiyoti va ekologik barqarorligi uchun juda muhim rol o'ynaydi. Qayta tiklanadigan energiya manbalariga (quyosh, shamol, suv, biogaz) o'tish orqali energiya xavfsizligini oshirish, importga bo'lgan qaramlikni kamaytirish va uglerod chiqindilarini qisqartirish mumkin. O'zbekistonda bugungi

# **O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali**

## **1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

kunda energiya ishlab chiqarishning katta qismini tabiiy gaz asosida amalga oshiriladi va bu holat iqtisodiy hamda ekologik jihatdan mas'uliyatli ravishda o'zgarishni talab qiladi. Bir tomondan, mamlakatda quyosh va shamol resurslari yetarli; boshqa tomondan, qayta tiklanadigan energetika segmentiga sarmoya jalb qilish imkoniyatlari keng. Shu nuqtai nazardan, maqolaning maqsadi — O'zbekistonda energetika sektorining yashil iqtisodiyot yo'lida rivojlanishini tahlil qilish, qayta tiklanadigan energiya manbalarining ahamiyatini ko'rsatish va u bo'yicha amaliy chora-tadbirlarni taklif etish.

### **ASOSIY QISM**

#### **Energetika sektori va qayta tiklanadigan energiya manbalarining ahamiyati**

O'zbekistonda energiya intensivligi yuqori darajada — bu iqtisodiyot resurslardan samarali foydalanmayotganini ko'rsatadi. IEA Qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tish bir necha jihatdan muhim:

- Energetika mustaqilligi: Tabiiy gaz va neftga bo'lgan import yoki ichki resurslarga keskin bog'liqlik kamayadi.
- Ekologik xavfsizlik: Uglerod chiqindilarini (CO<sub>2</sub> va boshqa zararli moddalarni) qisqartirish va havo hamda suv sifatini yaxshilash.
- Iqtisodiy diversifikatsiya va sarmoya jalb qilish: Yashil energetika sohasiga xususiy va xorijiy investitsiyalarni jalb etish orqali yangi ish o'rinlari yaratish.
- Innovatsiya va texnologiyalar: Zamonaviy texnologiyalar, shu jumladan energiyani saqlash tizimlari, kichik shovqinli turbinlar, fotovoltaik panellar, biogaz fermerliklari va boshqalar.

#### **O'zbekistonda qayta tiklanadigan energiya manbalarining holati**

Ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda quyosh va shamol energetikasining rivojlantirish salohiyati juda yuqori. IEA+2Prezident Uzbekiston+2 Misol uchun: 2024 yilda mamlakatda yashil energetikadan 13 milliard kVt-soat atrofida energiya ishlab chiqarilishi rejalashtirilmoqda va bu umumiy energiya balansida taxminan 15 %ni tashkil etadi. UzDaily.uz Shuningdek, 2030 yilgacha qayta tiklanadigan manbalar hissasini 25-40 %gacha yetkazish rejalashtirilgan. [uzbekembassy.com.my](http://uzbekembassy.com.my)+1 Shu bilan birga, qonunchilik va investorlar uchun jozibador muhit yaratilmoqda — jumladan imtiyozli tariflar, eksport imkoniyatlari va fuqarolar uchun kichik quyosh tizimlari dasturlari. [Kun.uz](http://Kun.uz)+1

# **O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali**

## **1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

### **Muammolar va to‘siqlar**

Ammo qayta tiklanadigan energetikaga o‘tishda bir qator muammolar mavjud:

- Dastlabki investitsiya xarajatlari ancha yuqori, shuningdek energiya saqlash va tarmoqqa ulash infratuzilmasi ham rivojlanishi lozim. IEA+1
- Energiya tarmoqlarini yangilash va moslashtirish zarur — kuchlanish, uzatish va ma’lumot tizimlari eski.
- Qonunchilik, tarif va subsidiya siyosati takomillashtirilishi lozim — ayniqsa investitsiyalarni rag‘batlantirish uchun.
- Kadrlar tayyorligi, texnologik transfer va mahalliy ishlab chiqarish imkoniyatlari cheklangan.
- Mintaqaviy tafovutlar — qaysidir hududlarda quyosh yoki shamol resurslari ko‘p, ammo transport va ulanish tizimlari sust bo‘lishi mumkin.

### **Istiqboldagi yo‘nalishlar va strategik chora-tadbirlar**

Yashil energetika rivojlanishi uchun bir necha strategik yo‘nalishlarni ajratish mumkin:

- Imtiyozli tarif tizimlari va hukumat tomonidan moliyaviy rag‘batlar joriy etilishi — masalan, quyosh, shamol va chiqindilar asosidagi elektr energiyasiga alohida tariflar belgilanishi. Kun.uz+1
- Xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb etish — davlat-xususiy sherikchilik (PPP) modeli orqali katta quvvatli loyihalarni amalga oshirish. europeanscience.org+1
- Xududlar bo‘yicha sharoitlarni yaxshilash — chekka hududlarda kichik quyosh va shamol loyihalarini rivojlantirish, energiyaga kirishni kengaytirish.
- Mahalliy ishlab chiqarish va xizmatlarni rivojlantirish — fotovoltaik panellar, shamol turbinalari va ularning ehtiyot qismlarini ichki bozorda ishlab chiqarishga yo‘naltirish.
- Energiya samaradorligini oshirish — sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish, energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etish va resurslardan oqilona foydalanish.
- Xalqaro hamkorlik va eksport imkoniyatlari — o‘z «yashil energiya»ni yaratilgan quvvat bilan qo‘shni davlatlarga eksport qilish, mintaqaviy energiya integratsiyasini rivojlantirish.

### **XULOSA**

Qayta tiklanadigan energiya manbalari va yashil iqtisodiyotga o‘tish O‘zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega. Bunday o‘tish nafaqat energiya xavfsizligini

# **O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali**

## **1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

ta'minlash, balki importga bo'lgan qaramlikni qisqartirish, ekologik barqarorlikni oshirish va sarmoya jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Mamlakatda allaqachon qonunchilik va infratuzilma sohasida muhim qadamlar tashlangan, qayta tiklanadigan energetika salohiyati esa juda katta — ayniqsa quyosh va shamol energetikasi sohasida.

Biroq, muammolar va to'siqlar ham mavjud: dastlabki xarajatlar, infratuzilma va kadrlar tayyorligi, investitsion muhitning takomillashtirilishi kabi jihatlar hali ham e'tiborga muhtoj. Shu bois, istiqbolda ushbu yo'nalishlarni tizimli ravishda rivojlantirish — imtiyozlar yaratish, investitsiyalarni rag'batlantirish, mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash va mintaqaviy elektron energiya integratsiyasini kengaytirish — muhim bo'ladi. Agar bu chora-tadbirlar izchil amalga oshirilsa, O'zbekiston qayta tiklanadigan energiya manbalari bo'yicha mintaqaviy yetakchilardan biri bo'lishi va yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida barqaror rivojlanishga erishishi mumkin.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI**

1. Normurodov X., Kaxramanova S. *“O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish”*. «Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot», Vol. 3 No. 4 (2025). yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

2. Qodirov B.T. *“O'zbekistonda qayta tiklanadigan energiya manbalari istiqbollari”*. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, Vol. 4 No. 03 (2024). finance.tsue.uz

3. Sharifova N. *“Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)”*. «Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot», Vol. 3 No. 4 (2025). yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

4. Matniyazov B.I., Aliyev M.R., Davurbayev D.B. *“O'zbekistonda qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishning mavjud imkoniyatlari”*. Science and Education, Vol. 4 No. 6 (2023). openscience.uz

5 *“O'zbekiston qayta tiklanadigan energiya manbalari quvvatini 27 gigavattga oshirmoqchi”*. Kun.uz, 16 noyabr 2024. Kun.uz